

Ole O. Rugstad

1898—1943

RUGSTAD, OLE O., fabrikkarbeider, Gjerpen. Født 8. november 1898 i Solum, s. av Ole L. Rugstad, f. 1860, og Marie f. Thomassen, f. 1859, begge i Holla. Korrespondansekurs, studerte i 4 år ved Universitetet i Moskva. Var sekretær i Telemark distrikt av N.K.P. og redaktør av bladet Fridom. Ble arrestert 28. januar 1943 i Skien, og tok sitt eget liv i fengselet samme dag.

Morgen holdes det appeller over to personers innsats under krigen. Den ene appellen holdes foran statuen av Sverre Løberg. Der stopper 1. mai toget slik at mange kan høre den kjente historien om Løbergs sterke innsats under krigen.

Den andre appellen holdes over Ole O. Rugstad på Nordre Gravlund. Ved et minnesmerke som er reist av fagforeninga på Union og partikamerater i NKP. Historien om Rugstad er langt mindre kjent, men ikke mindre imponerende.

Ole O. Rugstad blei født 8. november 1898 i Gjerpen. Mye av hans historie finnes fortsatt kun gjennom muntlige fortellinger. Den er imidlertid tett knytta til den radikale arbeiderhistoria. Han var kommunist, fagforeningsmann, kommunalpolitiker og motstandsmann.

Allerede på 20-tallet blei han valgt inn i bystyret i Skien. Den gangen var reglene slik at personer som mottok støtte fra forsorgen blei nekta å ta sete i bystyret. Ole O. Rugstad var arbeidsløs og mottok forsorgshjelp. Derfor fikk han ikke ta sete i bystyret før den loven blei oppheva.

Han var mangeårig tillitsvalgt i avd. 17 i Union.

Han var aktiv i Internasjonal Arbeiderhjelp (I. A. H.) Denne organisasjonen blei danna i Berlin i 1921 for å hjelpe Russland under hungersnøden, hjelpe streikende arbeidere og deres familier, hjelpe invalide og opprette feriekolonier. Ole var en av *drivkreftene* i Hanes feriekoloni ved Norsjø. Mange mener at I. A. H. Er den egentlige forløperen til Norsk Folkehjelp.

Han var aktiv i det internasjonale solidaritetsarbeid i kampen mot fascismen i Spania.

Da krigen kom til Norge 9. april 1940, var Ole O. Rugstad aktiv arbeiderleder, glødende antifascist og en drivkraft for den internasjonale solidariteten.

Mange var i villrede om hva som var riktig motstandsarbeid rett etter invasjon, okkupasjonen og kapitulasjon. Men Ole O. Rugstad var aldri i tvil. Han visste at nazistene og fascistene var arbeiderklassens og folkets dødsfiender. Det hadde han sett i Tyskland og Spania.

I 1942 gikk Rugstad inn i organisert motstandsarbeid. Da blei han aktiv i kommunistenes motstand som omfatta militær sabotasjevirksomhet og utgivelse av illegale aviser. Ole O Rugstad og Lars Holm sto bak avisa «Fridom» som kom

ut med sine første utgaver våren 1942. Det første stedet de produserte avisa var i ei jordhule som de delvis grov ut. Etter en stund flytta de virksomheten, avlytting av nyheter, skriving og stensilering, til ei jordhytte i Fjærkilen. Utpå høsten måtte de flytte til ei hytte på grunn av fuktighet i papiret og rust i stensilmaskin.

Avisa «Fridom» besto av et ark med tekst på begge sider. Avisa kom ut under hele krigen, og mot slutten av krigen kom den ut to ganger i uka med et opplag på 1200-1300. Det var en av de mest leste illegale aviser i nedre Telemark, noe som krevde et stort distribusjonsnett. Men freden og slutten for den illegale avisa han starta, fikk ikke Ole O Rugstad oppleve.

Som aktiv kommunist var han i tyskernes søkelys.

På formiddagen den 28. januar 1943 reiste Ole til byen på et avtalt møte på Duval kafe. Men noen hadde angitt han, og der blei han arrestert av tysk politi og brakt til politikammeret.

Ole O. Rugstad hadde valgt sin skjebne. Prisen for kampen for frihet var livet.

Ole Rugstad satt inne med omfattende kunnskap om det organiserte motstandsarbeidet, og fryktet antakelig å røpe hemmeligheter under tortur. Han tok sitt eget liv ved å henge seg i slipset på dørklinka i cella.

Han valgte et liv i kamp for frihet og rettferdighet. Og han valgte å dø for de samme idealer.

Ole Rugstad var en del av et omfattende motstandsarbeid som kommunistene utførte under krigen. En avgjørende del av krigshistorien som har fått lite oppmerksomhet.

I 1942 skrev en annen motstandsmann, Nordahl Grieg, diktet «De Beste». Telemarking Ole O. Rugstad var en av dem:

*Døden kan flamme som kornmo
klarere ser vi en før
hvert liv i den hvite smerte
det er de beste som dør*

*De sterke, de rene av hjertet
som ville og våget mest
rolig tok de avskjed
en etter en gikk de vest*

*Er ikke hver som har kjent dem
mer rik enn de døde var
for menn har hatt dem som venner
og barn har hatt dem som far*

*De øket det livet de kom fra
De spøker i nye menn
På deres grav skal skrives
De beste blir alltid igjen.*

Søkelys: OLE O. RUGSTAD

*Ole O. Rugstad var
aldri i tvil. Han visste
at nazistene og fascistene
var arbeiderklassens
og folkets dødsfiender.
Det hadde han sett i
Tyskland og Spania.*

RAGNAR STEINSTAD

